

ΚΒ
28/10/07

Η χρηματοδότηση των κομμάτων

Του ΝΙΚΟΥ ΜΟΥΖΕΛΗ

Η ΠΡΟΣΦΑΤΗ διαμάχη Λαλιώτη - Μητσοτάκη γύρω από τη σύμβαση του αεροδρομίου των Σπάτων έφερε στην επιφάνεια δύο προβλήματα, η μη ικανοποιητική λύση των οποίων και υπονομεύει τους δημοκρατικούς θεσμούς και μειώνει το κύρος των πολιτικών κομμάτων. Αυτά έχουν να κάνουν (α) με τον τρόπο χρηματοδότησης των κομμάτων, και (β) με τον ουσιαστικό έλεγχο των μεγάλων έργων, όπως αυτό του νέου αεροδρομίου. Στο σημερινό άρθρο θα ασχοληθώ με το πρώτο μόνο πρόβλημα.

Όσο τα κόμματα εξακολουθούν να χρηματοδοτούνται κυρίως ή έστω εν μέρει από ιδιώτες, θα εξακολουθούμε να έχουμε ένα πολιτικό σύστημα με έντονα αντιδημοκρατικά, πλουτοκρατικά χαρακτηριστικά. Οι σχετικοί μηχανισμοί υπονόμησης της δημοκρατικής λειτουργίας είναι προφανείς και γνωστοί σε όλους τους σκεπτόμενους πολίτες: Τα κόμματα χρειάζονται και για τη λειτουργία τους και για τους εκλογικούς αγώνες σημαντικούς οικονομικούς πόρους (όπως είναι γνωστό, στη σημερινή συγκυρία τα ποσά που πρέπει να διαθέτουν οι πολιτικοί για να έχουν σοβαρές πιθανότητες εκλογικής επιτυχίας έχουν αυξηθεί κατά γεωμετρικό τρόπο). Επειδή αυτές οι οικονομικές ανάγκες δεν καλύπτονται πλήρως από το κράτος, πολιτικοί και κόμματα καταφεύγουν σε ιδιώτες. Οι τελευταίοι ζητούν φυσικά σαν αντάλλαγμα τη διαμόρφω-

ση της κυβερνητικής πολιτικής ή της αντιπολιτευτικής στρατηγικής κατά τρόπο που να ευνοεί τα συμφέροντά τους.

Υπάρχει τρόπος να αμβλυνθεί αυτού του είδους το δημοκρατικό έλλειμμα; Για τη συμβατική Αριστερά το πρόβλημα είναι άλυτο μέσα στον καπιταλισμό. Είτε έχουν αυταρχικό/δικτατορικό είτε δημοκρατικό πολίτευμα οι καπιταλιστικές κοινωνίες, το οι-

■
Μια νομοθεσία που θα απαγόρευε όχι μόνο τη μυστική αλλά και τη φανερή χρηματοδότηση των κομμάτων και των πολιτικών από ιδιώτες θα βοηθούσε τον ουσιαστικό εκδημοκρατισμό του κοινοβουλευτικού μας συστήματος

νομικό κεφάλαιο θα μπορεί πάντα να «αγοράζει» λίγο πολύ αυτόματα πολιτικό κεφάλαιο. Εξ ου και η περιφρόνηση του Μαρξ και των οπαδών του προς τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς που, κατ' αυτούς, δεν είναι τίποτε άλλο από μια βιτρίνα πίσω από την οποία κρύβεται η οικονομική, πολιτική και πολιτισμική ηγεμονία του μεγάλου κεφαλαίου.

Από την άλλη μεριά, η σοσιαλδημοκρατική Κεντροαριστερά πιστεύει πως ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής δημιουργεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο, κάτω από ευνοϊκές συνθήκες, είναι δυνατόν, αν όχι να εξαλει-

φθούν, τουλάχιστον να αμβλυνθούν σημαντικά οι πλουτοκρατικές τάσεις της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Κατ' αυτή την άποψη, που ασπάζομαι πλήρως, όχι μόνο είναι δυνατόν να αλλάξουν τα πράγματα προς το δημοκρατικότερο, αλλά ήδη έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση. Για παράδειγμα, στον 19ο αιώνα και σε ένα μεγάλο μέρος του 20ού αιώνα δεν μπορούσε κανείς να πολιτευτεί, στην Ευρώπη γενικά και στη χώρα μας ειδικά, χωρίς να έχει σημαντική προσωπική περιουσία. Προς τα τέλη του περασμένου αιώνα η ευρεία θεσμοποίηση ενός ικανοποιητικού βουλευτικού μισθού από το κράτος, σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, έκανε δυνατή τη μαζική είσοδο στην ενεργό πολιτική ατόμων από μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα.

Μετά από αυτό το πρώτο μεγάλο αντιπλουτοκρατικό βήμα, στις αρχές του 21ου αιώνα οι συνθήκες είναι ευνοϊκές για ένα δεύτερο αποφασιστικό βήμα. Αυτό δεν είναι απλώς ο αυστηρός έλεγχος των οικονομικών των διαφόρων κομμάτων. Ο έλεγχος (που έχει ήδη αρχίσει να εφαρμόζεται στη χώρα μας) είναι μεν αναγκαίος αλλά όχι και επαρκής. Αυτό που χρειάζεται επείγοντως είναι η αυστηρή απαγόρευση της χρηματοδότησης των πολιτικών και των κομμάτων από ιδιωτικά συμφέροντα. Μια τέτοια απαγόρευση θα σήμαινε (α) την κάλυψη, μέσα σε λογικά όρια, των κομματικών αναγκών από το κράτος, (β) τη δημιουργία μιας ανεξάρτητης αρχής η οποία θα ασκούσε εξονυχιστικό

έλεγχο και θα επέβαλλε αυστηρότατες κυρώσεις σε ιδιώτες, πολιτικούς και κόμματα που δεν θα συμμορφώνονταν. Είναι μόνο με ένα τέτοιο σύστημα που οι οικονομικά ισχυροί του κόσμου τούτου θα πάψουν από τη μια μεριά να δέχονται «πιέσεις» για τη χρηματοδότηση του τάδε ή του τάδε κόμματος και από τη άλλη να κινούν νήματα πίσω από την πολιτική σκηνή.

Υπάρχει βέβαια και η εύλογη αντίρρηση ότι η δημοκρατικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος της χρηματοδότησης των κομμάτων δεν εξαλείφει παντελώς το δημοκρατικό έλλειμμα που η τωρινή, ασύδστη αγοροκρατία δημιουργεί στο κοινοβουλευτικό μας σύστημα. Και αυτό γιατί το οικονομικό κεφάλαιο, όπως πολύ σωστά τονίζει ο διάσημος κοινωνιολόγος P. Bourdieu, δεν αγοράζει μόνο πολιτικό αλλά και πολιτισμικό κεφάλαιο μέσω του ελέγχου των ΜΜΕ. Παρ' όλα αυτά δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι μια νομοθεσία που θα απαγόρευε όχι μόνο τη μυστική αλλά και τη φανερή χρηματοδότηση των κομμάτων και των πολιτικών από ιδιώτες θα βοηθούσε τον ουσιαστικό εκδημοκρατισμό του κοινοβουλευτικού μας συστήματος.

Για τη στιγμή το θέμα, παρ' όλο που έχει αρχίσει να συζητείται στον ευρωπαϊκό χώρο, δεν έχει απασχολήσει σοβαρά τους πολιτικούς μας. Όσο όμως αρνούνται να αντιμετωπίσουν αυτό το πρόβλημα, όσο διαιωνίζεται το παρόν σύστημα, τόσο το κύρος των «πατέρων του έθνους» θα εξακολουθεί να μειώνεται.

ριόσοι και πάλι την πολιτική ήττα που είχαν καταγράψει στο ενεργητικό τους οι «πρωτεργάτες» της πριν από το 16ο Συνέδριο του ΚΚΕ (Δεκέμβριος 2000), όταν αποδοκι-

μης πολυέκτακτης Αριστεράς. Στην πρώτη συνδιάσκεψη της επιδιώκει να καταθέσει τους προβληματισμούς της στο σύνολο των αριστερών δυνάμεων, τις οποίες

συντονισμό και την κοινή δράση των αριστερών δυνάμεων στη βάση των προβλημάτων που υπάρχουν», δίχως ωστόσο να θεωρεί ότι «η συνεργα-

εκείνους του Ιεράγα, της Βασιλίας, της Πάτρας, των Ιωαννίνων κ.ά.). Στη συνδιάσκεψη μάλιστα αναμένεται να εκλέξει 30μελές συμβούλιο και

και οιαδήποτε συνέλευση, κατάργηση του ΝΑΤΟ και της ΔΕΕ και η αναβάθμιση του ΟΗΕ, αλλά θεωρεί ότι η θέση για αποδέσμευση από την ΕΕ

φέρεται ενδεικτικώς), ενώ θετική χαρακτηρίζεται η συμβολή του ΣΥΝ στις διεργασίες για την κοινή δράση.

ΓΝΩΜΕΣ

Κ. ΒΛΗΜΑ 4-11-01

Ο έλεγχος των μεγάλων έργων

Του Ν. ΜΟΥΖΕΛΗ

ΣΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ άρθρο μου («Βήμα της Κυριακής», 28.10.2001) υποστήριξα πως η διαμάχη Λαλιώτη / Μητσotάκη φέρνει ξανά στην επικαιρότητα δύο δομικές αδυναμίες της κοινωνίας μας, αδυναμίες μας που υποσκάπτουν και τη δημοκρατική λειτουργία του πολιτεύματος και το κύρος των πολιτικών. Οι δύο αυτές αδυναμίες έχουν να κάνουν με τον τρόπο χρηματοδότησης των κομμάτων και τον τρόπο ελέγχου των μεγάλων έργων. Την περασμένη εβδομάδα ασχολήθηκα με το πρώτο πρόβλημα και σήμερα θα ασχοληθώ με το δεύτερο.

Με πρόσκληση της κυβέρνησης, η έγκυρη και παγκοσμίου φήμης εταιρεία ορκωτών λογιστών Ernst Young έκανε σχετική έρευνα και συμπέρανε πως η σύμβαση που έγινε για το αεροδρόμιο των Σπάτων επί κυβέρνησης Μητσotάκη ήταν υπερτιμημένη κατά εκατό εκατομμύρια δολάρια. Δεν θα ασχοληθώ με τους λόγους που ώθησαν την κυβέρνηση να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες της Ernst Young, ούτε με το ποιος έχει δίκιο και ποιος άδικο σε αυτή τη διαμάχη. Αλλά θέλω να θέσω τα εξής ερωτήματα: Γιατί τέτοιου είδους έρευνες γίνονται μόνο σπάνια και επιλεκτικά; Γιατί να μη γίνονται κατά συστηματικό τρόπο για την αρχική εκτίμηση, τη συνεχή επιτήρηση

και τελική αξιολόγηση όλων των σημαντικών έργων που το Δημόσιο αναθέτει σε ιδιωτικές εταιρείες; Δεδομένου ότι μέσω των υπογείων αλλά και πασίνγωστων κυκλωμάτων, η πιθανότητα υπερτιμολόγησης και γενικής κατασπατάλησης του δημοσίου χρήματος είναι υψηλή, γιατί δεν χρησιμοποιούμε πιο συστηματικά / εντατικά – τουλάχιστον για τα μεγάλα έργα, όπως αυτά των Ολυμπιακών Αγώνων – τις υπηρεσίες διεθνών επιχειρήσεων λογιστικού ελέγχου; Γιατί επαναπαυόμαστε μόνο σε εσωτερικούς / κρατικούς μηχανισμούς ελέγχου που εκ των πραγμάτων είναι διαβλητοί;

Όπως υποστήριξα σε παλαιότερο άρθρο μου («Βήμα της Κυριακής», 22.11.1998) είναι γεγονός πως ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια στην οικονομική ανάπτυξη και στον δημοκρατικό εκσυγχρονισμό της Ελλάδας είναι τα περίφημα «διαπλεκόμενα» συμφέροντα: οι πολύπλοκες, υπόγειες, ημιπαράνομες διασυνδέσεις κομματικοκρατικών λειτουργιών με μεγάλα (ή και μικρά) οικονομικά συμφέροντα. Αυτές οι δια-

συνδέσεις έχουν ως αποτέλεσμα, στον χώρο όπου το κράτος συναλλάσσεται με ιδιωτικές επιχειρήσεις, την αδιαφάνεια, τη δημιουργία μονοπωλιακών καταστάσεων και τον παράνομο πλουτισμό αυτών που ανήκουν στα κατάλληλα κυκλώματα. Από αυτή τη σκοπιά, οι περίφη-

τό γιατί η εκάστοτε κυβέρνηση είναι δέσμια ισχυρών ιδιωτικών συμφερόντων από τη μια μεριά και παραστικά επωφελούμενων κομματικοκρατικών συμφερόντων από την άλλη. Όσο για τη λύση τής εκ των κάτω κινητοποίησης πολιτών, αυτό είναι δύσκολο – αν όχι αδύνατον – σε μια χώρα όπου η καχεκτικότητα της κοινωνίας των πολιτών σημαίνει ότι τα τελικά θύματα της άγριας αυτής εκμετάλλευσης (δηλαδή οι εκτός «δικτύων» φορολογούμενοι Έλληνες) έχουν ελάχιστες πι-

θανότητες συλλογικής οργάνωσης και άμυνας.

Αφού όμως το σύστημα δεν φαίνεται να μπορεί να αλλάξει ούτε από «μέσα» ούτε από «κάτω», μήπως μια μερική τουλάχιστον λύση μπορεί να έρθει από τα «έξω»; Νομίζω πως μια στρατηγική ελέγχου που θα χρησιμοποιούσε συστηματικά τις ειδικευμένες υπηρεσίες πολυεθνικών εταιρειών μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα. Νομίζω επίσης πως η κυβέρνηση Σημίτη πρέπει εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων να ασχοληθεί σοβαρά με αυτό το πρόβλημα.

Ενα από τα μεγαλύτερα εμπόδια στον δημοκρατικό εκσυγχρονισμό της Ελλάδας είναι τα περίφημα «διαπλεκόμενα» συμφέροντα

μες «μίζες» από τη μια μεριά και τα αστρονομικά κέρδη εις βάρος του Δημοσίου από την άλλη είναι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Είναι το αποτέλεσμα ενός συστήματος που συνδυάζει τη λογική του ληστρικού καπιταλισμού με αυτήν του ανεξέλεγκτου / ασυλτανικού κρατισμού εις βάρος του άμοιρου Έλληνα φορολογούμενου.

Διερωτώμαι: Μπορεί να αλλάξει ή τουλάχιστον να αμβλυνθεί αυτό το αδιαφανές σύστημα; Η απαισιόδοξη απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι πως το κλεptoκρατικό αυτό σύστημα δεν αλλάζει με τίποτε. Και αυ-

Βέβαια με μια τέτοια καινотόμο πολιτική, η κυβέρνηση θα έχει να αντιμετωπίσει τις αντιδράσεις όλων αυτών που θα χάσουν τις μίζες και τα παράνομα κέρδη. Θα έχει επίσης να αντιμετωπίσει τις διαμαρτυρίες των «υπερπατριωτών» που θα καταδικάσουν την παρέμβαση των «ξένων» στα εσωτερικά μας θέματα. Για τους τελευταίους η χρήση ξένων μηχανισμών ελέγχου σημαίνει πως παραδεχόμαστε την ανικανότητά μας να νοικοκυρέψουμε το ίδιο μας το σπίτι. Αυτό, κατ' αυτούς, είναι και εξευτελιστικό και αντιπατριωτικό.

Εχουν δίκιο; Νομίζω πως όχι. Αν πατριωτικό είναι καθετί που τόνώνει τον εθνοκεντρικό ναρκισσισμό μας, τότε η ιδέα ελέγχων από πολυεθνικές εταιρείες είναι σίγουρα βαθιά αντεθνική. Αν από την άλλη μεριά θεωρήσουμε πατριωτική κάθε προσπάθεια που οδηγεί στην προκοπή αυτού του τόπου, τότε η συστηματική και ευρεία χρήση των ξένων ανεξάρτητων από την κρατική γραφειοκρατία των ελεγκτών των δημοσίων έργων είναι ίσως το πιο σημαντικό μέτρο που η κυβέρνηση μπορεί να πάρει σε αυτή την κρίσιμη καμπή της ιστορίας μας. Αυτό το μέτρο όχι μόνο θα βοηθήσει τον εκσυγχρονισμό της χώρας μας αλλά και θα ανυψώσει το κύρος των κομμάτων και των πολιτικών που, ως γνωστό, αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.